

Yemek Yapma Becerisinin Kadınlara Yüklenen Değerle İlişkisi

Fatma Koç¹

Özet

Bu çalışma, yemek yapma becerisinin kadına yüklenen toplumsal değer ile olan ilişkisini, kadınların gündelik yaşam deneyimleri üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemi, farklı mesleklerden ve yemek yapma beceri seviyeleri farklılık gösteren 15 kadından oluşmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak, katılımcıların deneyimlerini kendi bakış açılarıyla aktarmalarına ve bu deneyimlerin toplumsal bağlamda yorumlanmasına imkân veren yorumlayıcı fenomenolojik analiz (IPA) tercih edilmiştir. Analiz sürecinde katılımcı ifadelerinden alt kodlar oluşturulmuş ve benzer alt kodlar, daha geniş temalar hâlinde ana kodlar altında toplanmıştır. Bulgular, yemek yapmanın kadınlar için yalnızca teknik bir beceri değil, toplumsal değerlerin ve normların görünür hale geldiği bir alan olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, yemek yapma sorumluluğunun aile içi roller, övgü, beklenti ve toplumsal değerlendirmelerle iç içe geçtiğini belirtmiş, bu süreçte kadın emeğinin görünürlüğü ve toplumsal normların dayattığı baskıları deneyimlediklerini ifade etmiştir. Çalışma, kadınların yemek yapma pratiğini hem aile içi roller hem de toplumsal değer ölçütleri bağlamında nasıl deneyimlediklerini ve övgü ile beklentilerin kadın deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

1. Giriş

Yemek yapma pratiği, insan yaşamının en temel gerekliliklerinden biri olmasının ötesinde, kültürel, toplumsal ve sembolik anlamlarla örülü bir eylemdir. Kadınların yemek yapma becerilerinin aile içindeki konumlarıyla, sosyal kimlikleriyle ve toplumsal değerlerle ilişkilendirilmesi, yemek yapma pratiğini sıradan bir gündelik işin ötesine taşıyarak anlamlı bir toplumsal olgu haline getirmektedir. Özellikle kadın emeğinin görünmezleştiği ve doğal kabul edildiği bağlamlarda, yemek yapma becerisi, kadınlıkla özdeşleştirilmiş

1 Dr. Öğr. Üyesi. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO/Siirt- fatma.koc@siirt.edu.tr
Orcid: 0000-0003-2500-8028

bir sorumluluk, hatta bir kimlik performansı olarak karşımıza çıkmaktadır (Charles ve Kerr, 1988; DeVault, 1991).

Tarihsel olarak, yemek pişirme işi büyük ölçüde kadınlara ait bir sorumluluk olarak kodlanmıştır. Feminist yemek çalışmaları, yemek yapmanın ‘doğal’ olarak kadınlara ait kabul edilmesinin, aslında patriyarkal sistemin en görünmez ama en güçlü biçimde yeniden üretildiği alanlardan biri olduğunu göstermektedir (DeVault, 1991).

Yemek, bakımın, özverinin, duygusal emeğin ve kültürel sürekliliğin bir taşıyıcısıdır. Dolayısıyla yemek yapma becerisi, bireysel bir yetkinlik olmanın ötesinde, kadına toplumsal olarak yüklenen değerlerin bir ölçütü haline gelmektedir. Bu bağlamda çalışma, toplumsal cinsiyet kuramları çerçevesinde, yemek yapma pratiğini kadınlık performansının (Butler, 2022) ve bakım emeğinin (Tronto, 2020) bir tezahürü olarak ele almaktadır. Yemek yapma becerisi bu yönüyle yalnızca ev içi bir pratik değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyetin kültürel olarak yeniden üretildiği bir alandır.

Toplumsal cinsiyet, bu çalışmada yalnızca biyolojik farklılıklara değil, toplumsal rollerin, normların ve güç ilişkilerinin kültürel biçimlenişine işaret eden bir kavram olarak ele alınmaktadır (Scott, 2007). Bu nedenle yemek yapma pratiği, kadınların toplumsal rollerinin hem üretildiği hem de sorgulandığı bir alan niteliği taşımaktadır. Charles ve Kerr (1988), İngiltere’deki evli çiftler üzerine yaptıkları çalışmada, yemek yapma sorumluluğunun kadınların gündelik hayatında sabitlenmiş bir görev olarak işlediğini ve erkeklerin çoğunlukla bu sorumluluğun dışında kaldığını ortaya koymuştur. DeVault’un (1991) ‘aileyi beslemek’ kavramsallaştırması, kadınların yemek yapma sürecinde yalnızca yemek hazırlamadığını, aynı zamanda aile bireylerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamak, aile bağlarını güçlendirmek ve kültürel değerleri aktarmak gibi işlevleri de üstlendiğini göstermektedir. Bu çerçevede yemek yapma eylemi, kadının toplumsal rolünün ve aile içindeki değerinin görünür kılındığı bir alan haline gelmektedir.

Yemek yapma becerisiyle kadına yüklenen değer arasındaki ilişki, yalnızca ev içi sorumlulukların ötesine taşarak kamusal ve kültürel düzeyde de kendini göstermektedir. Inness (2001), yemek kitapları ve medya temsilleri üzerinden, yemek pişirmenin kadına atfedilen ‘iyi eş’ ve ‘iyi anne’ rollerinin merkezinde olduğunu vurgulamıştır. Bu durum, kadınların yemek yapma pratiğini yalnızca bir bakım emeği değil, aynı zamanda kadınlık kimliğinin performatif bir ifadesi haline getirmektedir. Kadınların yemek yapma becerileri üzerinden kazandıkları toplumsal değer, bir yandan övgüyle pekiştirilirken, diğer yandan sürekli bir sorumluluk alanı olarak doğallaştırılmakta ve görünmez hale gelmektedir. Hochschild ve Machung’un (2012) ‘duygusal emek’ kavramı bu durumu

açıklamak açısından önemlidir: kadınların yemek yaparken sergiledikleri özen, sevgi ve sorumluluk, toplumsal olarak takdir edilse de sembolik ya da ekonomik olarak görünür hale gelmemektedir.

Göç, küreselleşme ve kültürel çeşitlilik gibi olgular da yemek yapma becerisine yüklenen anlamları dönüştürmektedir. Ray (2016), göçmen kadınların yemek pratiklerinin kimliklerini korumak, kültürel aidiyetlerini sürdürmek ve topluluk içinde değer görmek açısından kritik bir rol oynadığını ileri sürmüştür. Ancak bu yüceltme biçimleri, kadın emeğinin ‘doğal’ bir sorumluluk gibi algılanmasına da zemin hazırlamaktadır. Kadınların yemekleri kültürel bir değer olarak yüceltilirken, bu durum, onların emeğini görünmez hale getiren bir toplumsal beklentiler zincirini de pekiştirmektedir.

Yemek yapma pratiği, yalnızca aile içinde değil, toplum genelinde de kadınların değerini belirleyen bir ölçüt haline gelmiştir. Kadınların yemek becerileri genellikle onların ‘fedakâr’ ve ‘özenli’ oldukları imajıyla ilişkilendirilmekte; bu durum hem övgü hem de beklenti boyutu taşımaktadır. Kadınların yemekleri üzerinden aldıkları övgü, toplumsal bir onay mekanizması işlevi görürken aynı zamanda onlardan sürekli yemek yapmaları yönünde bir beklenti yaratmaktadır. Böylece yemek yapma becerisi, bir yandan kadınlara toplumsal değer kazandırırken diğer yandan bu emeği doğal bir görev gibi görünmez hale getirmektedir. Bu çalışma, yemek yapma pratiğini sadece gündelik bir faaliyet olarak değil, kadınlık kimliğinin toplumsal olarak yeniden üretildiği ve kadın emeğinin görünmezleştiği bir kültürel alan olarak ele almaktadır.

Ancak literatürde yemek yapma pratiği çoğunlukla bakım emeği, aile içi iş bölümü ya da kültürel temsil bağlamında ele alınırken, kadınların yemek yapma becerileri üzerinden nasıl bir toplumsal değer atfı üretildiği ve bu değerın kadınların öznel deneyimlerinde nasıl anlamlandırıldığı sınırlı biçimde incelenmiştir. Özellikle kadınların yemek yapma becerisinin övgü, beklenti ve sorumluluk ilişkisi içinde nasıl bir baskı ve görünmez emek alanına dönüştüğü, gündelik deneyimler üzerinden yeterince tartışılmamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, kadınların yemek yapma becerilerini yalnızca bir ev içi pratik olarak değil, toplumsal değer atfının üretildiği bir alan olarak ele almak ve kadınların bu pratiği kendi deneyimleri üzerinden nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışma, ‘yemek yapma becerisi kadınlara hangi toplumsal değerleri yüklemektedir?’, ‘Övgü ve beklenti mekanizmaları kadın deneyimlerini nasıl şekillendirmektedir?’ ve ‘Yemek yapma pratiği kadın emeğinin görünürlüğü ve baskısı açısından nasıl bir rol oynamaktadır?’ sorularına yanıt aramaktadır.

Bu yönüyle çalışma, gündelik yaşam pratikleri üzerinden toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin nasıl yeniden üretildiğini göstermesi bakımından sosyal politika ve kadın çalışmaları açısından analitik bir zemin sunmaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma, kadınların yemek yapma becerilerini toplumsal değerler bağlamında anlamlandırmalarını inceleyen nitel, yorumlayıcı ve keşfedici bir araştırmadır. Araştırmanın temel amacı, yemek yapma pratiğinin yalnızca bireysel bir beceri değil, toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretildiği ve kadın kimliğinin performatif olarak şekillendiği bir alan olarak nasıl işlediğini derinlemesine anlamaktır.

Araştırma, kadınların yemek yapma deneyimlerini bağlama duyarlı, sosyal olarak inşa edilmiş ve söylemsel olarak ortaya çıkan pratikler olarak ele aldığı için yorumlayıcı fenomenolojik analiz (*Interpretative Phenomenological Analysis, IPA*) yöntemi tercih edilmiştir (Creswell ve Poth, 2016; Eatough ve Smith, 2017). IPA, katılımcıların yalnızca bireysel deneyimlerini değil, bu deneyimlerin toplumsal cinsiyet bağlamında nasıl anlam kazandığını da anlamaya olanak sağlar. Bu nedenle kadınların yemek yapma pratikleri, kişisel anlatılar üzerinden çözümlenmeye tabi tutulmuş ve toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretimi incelenmiştir.

2.2. Araştırma Sahası

Araştırma, Konya ilinde yürütülmüştür. Konya'nın seçilmesinin nedeni, geleneksel yemek pratiklerinin hâlen yaygın olarak sürdürülmesi ve kadınların yemek yapma rolünün kültürel olarak güçlü biçimde normatif kabul görmesidir. Ayrıca araştırmacının sahaya erişiminin bulunması, güven ilişkisi kurulmasını ve derinlemesine görüşmelerin yürütülmesini sağlamıştır (Patton, 1999).

2.3. Çalışma Grubu ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu, Konya'da yaşayan ve yemek yapma pratiği ile doğrudan deneyimi bulunan 15 kadın katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılar amaçlı ve kartopu (snowball) örneklem yöntemleri ile belirlenmiştir. Amaçlı örneklem, bilgi açısından zengin katılımcılara ulaşmayı sağlayan nitel bir stratejidir (Palinkas vd., 2015). Katılımcı seçiminde günlük yaşamda yemek yapma deneyimine sahip olma, aile veya sosyal çevrede yemek bilgisini aktarma rolü üstlenmiş olma ve yemek yapma becerisi ile toplumsal değer algısı üzerine görüş beyan edebilme kriterleri göz önünde bulundurulmuştur:

Katılımcı sayısı, kuramsal doygunluk temel alınarak belirlenmiştir. Veri toplama sürecinde yeni kavramsal kategori veya anlam örüntüsü ortaya çıkmadığından veri doygunluğuna ulaşılmıştır (Guest vd., 2020).

2.4. Veri Toplama Süreci

Veriler, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme soruları, katılımcıların yemek yapma deneyimleri, aile içi rolleri ve toplumsal değerlerle ilişkilerini ortaya koyacak şekilde hazırlanmıştır. Görüşmeler, katılımcıların kendilerini rahat hissettikleri ortamlarda yaklaşık 30–40 dakika sürmüş ve ses kaydı alınmamıştır. Ses kaydı alınmamasının nedeni, katılımcıların mahremiyet ve rahatlık kaygılarını artırmamak ve anlatı akışını daha doğal biçimde sürdürmektir. Bu nedenle görüşmeler sırasında ayrıntılı alan notları tutulmuş, görüşme sonrası aynı gün içinde genişletilmiş metinler oluşturulmuş ve katılımcılarla doğrulama yapılarak veri kaybı en aza indirilmiştir.

Araştırmacı, görüşmeler sırasında ayrıntılı saha notları tutmuş ve katılımcılarla sonrasında doğrulama (member checking) yapılmıştır. Katılımcılar, ifadelerin anlamı ve içeriği konusunda gerekli gördükleri düzeltmeleri yapmış, böylece verinin doğruluğu ve inandırıcılığı sağlanmıştır (Guba ve Lincoln, 1994).

2.5. Veri Analizi

Veriler, IPA temelinde analiz edilmiştir (Eatough ve Smith, 2017). Analiz sürecinde, görüşme notları defalarca okunmuş, anlamlı ifadeler belirlenmiş ve bu ifadelerden alt kodlar türetilmiştir. Benzer içerikli kodlar birleştirilerek ana temalar oluşturulmuştur. Analiz, tematik örüntüler ve toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretimi üzerine odaklanmıştır. Kodlama süreci IPA ilkeleri temelinde yürütülmüş, temaların yapılandırılmasında Braun ve Clarke'ın (2006) tematik düzenleme mantığından analitik destek alınmıştır.

2.6. Geçerlilik, Güvenirlilik ve İnanırcılık

Bu araştırmada nitel çalışmalarda önerilen geçerlilik ve güvenilirlik stratejileri sistematik biçimde uygulanmıştır. Çalışmada katılımcı doğrulaması (member checking) ile elde edilen bulgular katılımcı geri bildirimleriyle kontrol edilmiş, ayrıntılı betimleme (thick description) yoluyla bağlam, süreç ve deneyimler derinlemesine aktarılmıştır. Ayrıca araştırmacı refleksivitesi çerçevesinde, araştırmacının konumunun ve varsayımlarının veri üretimi ve yorumlama sürecine olası etkileri sürekli olarak göz önünde bulundurulmuştur. Bağlamsal aktarılabirliği artırmak amacıyla saha koşulları, katılımcı profili ve veri analizi süreci ayrıntılı biçimde raporlanmıştır (Nowell vd., 2017).

Araştırma için 07.04.2025 tarih ve 1101 sayılı Siirt Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izin alınmıştır.

Çalışmanın problem cümlesi

Bu çalışmanın temel problemi ‘Toplumda yemek yapma becerisinin yalnızca gündelik bir pratik ya da bireysel bir beceri olarak değil, kadının toplumsal kimliği, aile içindeki rolü ve kadınlık değerinin ölçütü olarak nasıl anlamlandırıldığı ve yeniden üretildiği sorunsalıdır.’ Feminist kuram perspektifinden bakıldığında, yemek yapma pratiği; kadın emeğinin görünmezleştiği (DeVault, 1991), toplumsal cinsiyet rollerinin sürekli yeniden üretildiği (West ve Zimmerman, 1987) ve kültürel onay mekanizmalarının kadınlar üzerinde sembolik bir baskı aracına dönüştüğü (Crenshaw, 2013; Hesse-Biber, 2014) bir alan olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle çalışma, ‘yemek yapma becerisinin kadına toplumsal değer kazandırırken aynı zamanda onun emeğini doğallaştıran bir mekanizma olarak nasıl işlediği’ sorunsalına odaklanmaktadır.

Tablo 1. Temel probleme ilişkin alt problem cümleleri

İlgili Çalışmalar	Alt Problem Cümleleri
Murcott (1983); Sobal ve Nelson (2003); Dishar vd. (2021); Hamilton ve Lordan (2023); Heilman, Caleo ve Manzi (2024)	Yemek yapabilmek bir kadın için gerekli bir özellik midir?
Tani vd. (2023); Way (2021)	Toplumda yemek yapma becerisi ile kadınlık arasında nasıl bir ilişki vardır?
Douglas (2003); Counihan ve Van Esterik (2013); Johnston ve Baumann (2014)	Yemek yapma becerisi ile ailedeki değer arasında ilişki var mıdır?
Fischler (1988); Tronto (2020); Lupton (1996); Warde (1997)	Toplumda kadınların yemek yapma becerileri gerçekten değer görüyor mu?
Charles ve Kerr (1988); DeVault (1991)	Toplumda kadınların yaptığı yemeklere karşı bir övgü veya beklenti var mı?
Crenshaw (2013); Hesse-Biber (2014); West ve Zimmerman (1987); DeVault (1991)	Yemek yapma pratiği, kadın emeğinin görünmezleştiği ve toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretildiği bir alan olarak nasıl işlev görmektedir?

Tabloyu destekleyen literatür bulguları şu şekildedir:

Literatürde, yemek yapma becerisinin kadın kimliği ve toplumsal değerlerle nasıl iç içe geçtiği gösterilmektedir. Murcott (1983), kadınların yemek yapmayı yalnızca aileyi besleme sorumluluğu olarak değil, toplumsal değer ve statü göstergesi olarak deneyimlediklerini vurgulamıştır. Sobal ve Nelson (2003) ise yemek paylaşımının ve beslenme pratiklerinin, aile ve topluluk içindeki sosyal normlar ve beklentilerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Dishar

vd. (2021), kadınların başarılarının sıklıkla yetenek yerine şansa bağlandığını ve bu durumun performanslarının toplumsal değerlendirmesini etkilediğini göstermiştir. Hamilton ve Lordan (2023), başarı atıflarının toplumsal bağlam ve cinsiyet stereotipleri tarafından yönlendirildiğini sistematik bir derleme ile açıklamış, Heilman vd. (2024) ise iş ve gündelik yaşamda cinsiyete dayalı önyargıların kadınların toplumsal statüsünü ve algılanan yetkinliğini nasıl etkilediğini tartışmıştır.

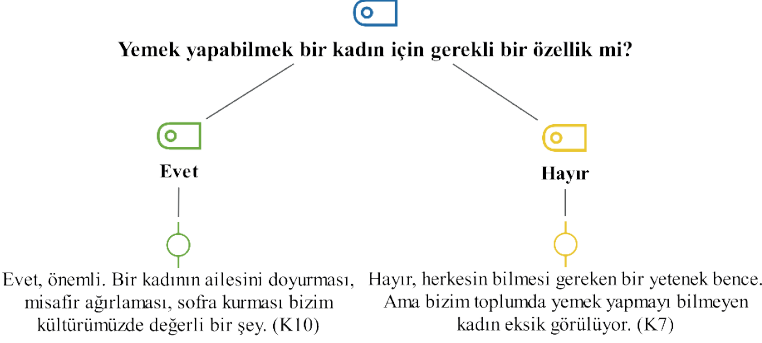
Tani vd. (2023) ve Way (2021), yemek yapma becerisinin kadınlıkla sıkı bir şekilde bağlantılı olduğunu, aile içindeki roller ve toplumsal değerlerle ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Douglas (2003), Counihan ve Van Esterik (2013) ve Johnston ve Baumann (2014) ise yemek yapma pratiğinin aile içi statü ve kültürel normlarla nasıl ilişkili olduğunu göstermiştir. Fischler (1988), Tronto (2020), Lupton (1996) ve Warde (1997), yemek yapma becerilerinin sosyal değer, görünmez emek ve toplumsal normlar üzerinden nasıl değerlendirildiğini tartışmıştır. Charles ve Kerr (1988) ve DeVault (1991) ise yemek yapma pratiğinin övgü, beklenti ve sürekli toplumsal performans alanı olarak işlediğini ortaya koymuştur.

2.7. Bulgular

Tablo 2. Katılımcıların demografik özellikleri

Yaş	Meslek	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Yemek yapma becerisi ve ailenin beklentisi
45	Ev hanımı	Lise	Evli	Çok yüksek
32	Öğretmen	Lisans	Evli	Bilmiyorum
27	Mühendis	Yüksek lisans	Bekar	Orta yüksek
36	Bankacı	Lisans	Evli	Yüksek
29	Avukat	Lisans	Bekar	Düşük
60	Ev hanımı	İlkokul	Evli	Yüksek
35	Akademisyen	Doktora	Bekar	Beklentileri yok
24	Öğrenci	Lisans	Bekar	Orta
38	Ebe	Ön lisans	Evli	Orta
48	Ev hanımı	Lise	Evli	Çok yüksek
30	Kuaför	Lise	Evli	Yüksek
55	Ev hanımı	İlkokul	Evli	Çok yüksek
28	Diyetisyen	Lisans	Bekar	Bilmiyorum
33	Mimar	Yüksek lisans	Evli	Orta
41	Muhasebeci	Ön lisans	Evli	Çok yüksek

Tablo 1’de katılımcılara ait bilgiler yer almaktadır. Örneklem grubu 27-60 yaş aralığında, farklı mesleklere ve farklı yemek yapma beceri seviyelerine sahip 15 kadın katılımcıdan oluşturmaktadır.

Şekil 1. Yemek yapabilmenin kadın için gerekliliği

Şekil 1’de yemek yapabilmenin kadın için gerekliliğine ilişkin kod-Alt kod modeli sunulmaktadır. Katılımcı anlatıları, yemek yapma becerisinin bireysel bir tercih değil, kadınlıkla ilişkilendirilen temel bir sorumluluk olarak deneyimlendiğini göstermektedir. Birçok katılımcı, yemek yapmayı ‘öğrenilmesi gereken’ bir beceriden çok, kadın olmanın doğal bir parçası gibi tanımlamaktadır.

K10’un ‘Bir kadının ailesini doyurması, misafir ağırlaması, sofrayı kurması bizim kültürümüzde değerli bir şey’ ifadesi, yemek yapmanın yalnızca pratik bir iş değil, kadın kimliğini kuran bir performans alanı olarak algılandığını göstermektedir. Katılımcının anlatısında yemek, ailenin beslenmesinden öte, iyi eş ve iyi anne olmanın görünür bir göstergesi haline gelmektedir. Benzer biçimde K7, bu becerinin herkes için gerekli olabileceğini kabul etmekle birlikte, toplumsal yargının özellikle kadınlar üzerinde yoğunlaştığını vurgulamaktadır: ‘Herkesin bilmesi gereken bir yetenek bence. Ama bizim toplumda yemek yapmayı bilmeyen kadın eksik görülüyor.’

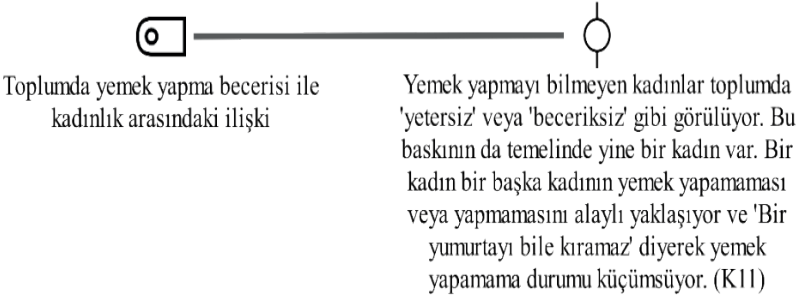
Bu ifade, katılımcıların bireysel düşünceleri ile maruz kaldıkları toplumsal beklentiler arasındaki gerilimi ortaya koymaktadır. Kadınlar, yemek yapmayı kişisel bir tercih olarak değil, sosyal olarak denetlenen bir yükümlülük olarak deneyimlemektedir. Yemek yapmamak, yalnızca bir beceri eksikliği değil, kadınlık kimliğinde bir ‘kusur’ gibi algılanmaktadır.

Katılımcı anlatıları, yemek yapmanın kadına bir yandan takdir ve kabul sağladığını, diğer yandan bu emeğin sorgulanmadan beklenen bir görev haline

geldiğini göstermektedir. Yemek iyi olduğunda övgü alınmakta; ancak bu övgü, emeğin karşılıksız ve sürekli olması gerektiği yönündeki beklentiyi de beraberinde getirmektedir. Böylece yemek yapma pratiği, katılımcıların deneyimlerinde hem değer kazandıran hem de yük haline gelen ikili bir yapıda ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda yemek yapabilmek, katılımcılar için yalnızca teknik bir beceri değil; kadınlığın nasıl 'doğru' yaşanması gerektiğine dair toplumsal ölçütlerin somutlaştığı bir alan olarak deneyimlenmektedir. Kadınlar, mutfakta ürettikleri pratikler üzerinden hem kabul görmekte hem de bu kabulün devamı için aynı performansı sürdürmek zorunda bırakılmaktadır.

Kuramsal olarak bakıldığında, bu bulgu Butler'ın (2022) toplumsal cinsiyetin tekrar eden pratiklerle kurulduğu yönündeki yaklaşımıyla örtüşmektedir. Kadınlar, yemek yapma eylemini sürekli yeniden üreterek toplumsal olarak onaylanan kadınlık biçimini sürdürmektedir. Benzer biçimde DeVault'un (1991) aileyi besleme emeğine ilişkin vurgusu, bu pratiğin sevgi ve sorumluluk diliyle doğallaştırıldığını göstermektedir. Katılımcı anlatıları da yemek yapmanın, kadına değer atfederken aynı zamanda bu emeğin görünmezleşmesine yol açan bir mekanizma olarak işlediğini ortaya koymaktadır.

Şekil 2. Toplumda yemek yapma becerisi ve kadınlık ilişkisi

Şekil 2'de toplumda yemek yapma becerisi ile kadınlık arasındaki ilişkinin kod-alt kod modeli sunulmaktadır. Katılımcı anlatıları, yemek yapmanın yalnızca pratik bir beceri olarak değil, kadın kimliğini tanımlayan temel göstergelerden biri olarak deneyimlendiğini ortaya koymaktadır. Birçok katılımcı için yemek yapabilmek, 'iyi kadın', 'iyi eş' ve 'iyi anne' olmanın sessiz ama güçlü bir ölçütü haline gelmiştir.

Katılımcıların anlatılarında, yemek yapamayan kadınlar çoğu zaman 'eksik' ya da 'beceriksiz' olarak etiketlenmektedir (K7, K9, K10, K11). Buna karşılık yemek yapabilen kadınlar, aile içinde ve sosyal çevrede daha kolay kabul

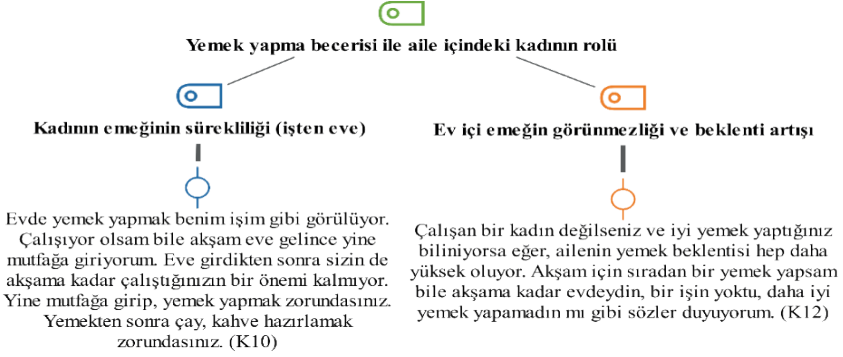
görmekte ve olumlu kimlik atıflarıyla tanımlanmaktadır. K12'nin ifadelerinde görüldüğü üzere, iyi yemek yapmak yalnızca aileyi doyurmak anlamına gelmemekte; aynı zamanda kadınlığın doğrulanması işlevini de üstlenmektedir.

Bu durum, kadınların yemek yapma pratiğini kişisel bir tercih alanı olarak değil, sürekli denetlenen bir kimlik performansı olarak deneyimlediklerini göstermektedir. Katılımcılar, yemek yapmayan kadınların çevre tarafından dışlandığını (K8), alaya alındığını (K11) ya da özellikle kayınvalide gibi figürler tarafından kontrol edildiğini (K9) ifade etmektedir. Bu deneyimler, yemek yapmanın biyolojik değil, kültürel olarak üretilmiş bir norm olarak işlediğini ortaya koymaktadır. Kadınlar mutfakta yalnızca yemek üretmemekte, aynı zamanda 'doğru kadın' imajını da yeniden üretmektedir.

Katılımcı anlatılarında dikkat çeken bir başka boyut ise çifte standarttır. Erkeklerin yemek yaptığında 'yardım ediyor' ya da 'marifetli' olarak övülmesi, buna karşılık kadınların yaptığı yemeklerin 'zaten olması gereken' olarak görülmesi, yemek yapma emeğinin kadınlar için doğal bir yükümlülük olarak kodlandığını göstermektedir. Bu durum, kadınların emeğinin takdir edilse bile aynı zamanda sıradanlaştırıldığını ve görünmezleştirildiğini ortaya koymaktadır.

Kadınlar için yemek yapmak, bu nedenle hem kabul görmenin hem de sürekli kendini kanıtlamanın bir yolu haline gelmektedir. Katılımcılar, mutfakta başarılı olduklarında sosyal onay kazanırken, bu onayın devamı için aynı performansı sürdürmek zorunda bırakıldıklarını hissetmektedir. Böylece yemek yapma pratiği, kadınların kimliklerini kurdukları ama aynı zamanda bu kimlik tarafından sınırlandırıldıkları bir alan olarak deneyimlenmektedir.

Kuramsal olarak değerlendirildiğinde, bu bulgu Butler'ın (2022) toplumsal cinsiyetin tekrar eden pratiklerle kurulduğu yönündeki yaklaşımıyla örtüşmektedir. Kadınlar yemek yapma eylemini sürekli yeniden üreterek kadınlık kimliğini toplumsal olarak onaylanan biçimde sürdürmektedir. DeVault'un (1991) görünmez emek vurgusu ve Bourdieu'nün (1991) sembolik şiddet kavramsallaştırması ise, bu emeğin övgüyle yüceltilirken aynı zamanda doğal ve sorgulanmaz bir görev haline getirildiğini açıklamaktadır. Katılımcı anlatıları, yemek yapma becerisinin kadınlara simgesel bir değer kazandırırken, bu değerini kadın emeğinin görünmezleşmesi pahasına üretildiğini göstermektedir.

Şekil 3. Yemek yapma becerisi ve ailedeki kadının rolü

Şekil 3'te yemek yapma becerisi ile ailede kadının rolü arasındaki ilişkinin kod-alt kod modeli sunulmaktadır. Katılımcı anlatıları, yemek yapmanın aile içinde kadınlara yüklenen asli sorumluluklardan biri olarak deneyimlendiğini ortaya koymaktadır. Birçok katılımcı için yemek yapmak, yalnızca ev işi değil; çalışıyor olsalar bile vazgeçilmez bir görev olarak sürdürülmektedir.

K10'un '*Çalışıyor olsam bile akşam eve gelince yine mutfığa giriyorum*' ifadesi, kadınların ücretli emekten sonra da ev içi sorumluluklara yönelmek zorunda kaldıklarını göstermektedir. Benzer biçimde diğer katılımcılar da günün sonunda yorgun olsalar bile yemek yapmanın bir seçenek olarak görülmediğini belirtmişlerdir. Bu anlatılar, kadınların zamanı, bedeni ve duygusal enerjisi üzerinde sürekli bir yük hissettiklerini ortaya koymaktadır. Yemek yapmak, katılımcılar için dinlenmeden önce tamamlanması gereken bir sorumluluk alanı olarak deneyimlenmektedir.

Katılımcıların anlatılarında dikkat çeken bir diğer boyut, beklentilerin sürekliliğidir. K12'nin ifadelerinde vurguladığı 'bitmeyen beklenti', kadınların aile içinde yalnızca yemek yapmaları değil, bunu düzenli, özenli ve eksiksiz biçimde sürdürmeleri gerektiğini hissettiklerini göstermektedir. Kadınlar yalnızca mutfığa girmekle kalmamakta; aynı zamanda yemeğin çeşidi, sunumu ve zamanlaması üzerinden de değerlendirilmektedir. Bu durum, yemek yapmanın teknik bir işten çok, aile içi sorumluluğun ahlaki bir göstergesine dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

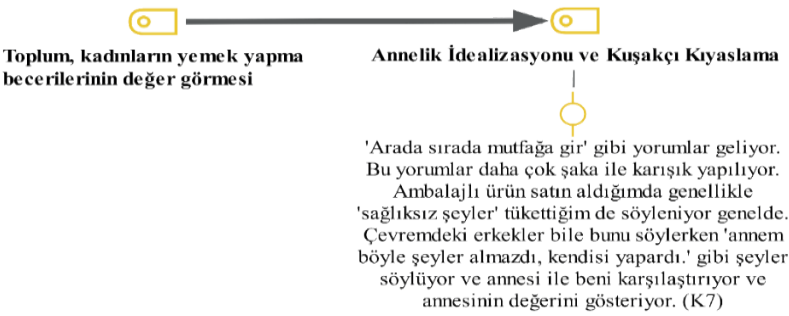
Katılımcı anlatıları, kadınların bu yükü çoğu zaman 'görev' ya da 'sevgi göstergesi' olarak içselleştirdiklerini de göstermektedir. Yemek yapmamak, yalnızca bir işin aksaması değil, aileye karşı sorumluluğun ihlali gibi algılanmaktadır. Bu nedenle kadınlar, yorgunluk, iş yoğunluğu ya da kişisel ihtiyaçlarına rağmen mutfak emeğini ertelemekte zorlandıklarını ifade

etmektedir. Böylece yemek yapma pratiği, kadınların aile içindeki konumunu korudukları ama aynı zamanda bu konum tarafından sınırlandırıldıkları bir alana dönüşmektedir.

Bu deneysel yapı kuramsal olarak değerlendirildiğinde, Hochschild ve Machung'un (2012) tanımladığı 'ikinci nöbet' kavramıyla örtüşmektedir. Kadınlar ücretli emek piyasasında yer alsalar bile, ev işi bakım ve yemek emeğinin asli sorumlusu olmaya devam etmektedir. West ve Zimmerman'ın (1987) 'doing gender' yaklaşımı, kadınların mutfakta yalnızca iş yapmadıklarını; aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerini her gün yeniden ürettiklerini göstermektedir.

Fraser (2016) ve Duffy'nin (2011) vurguladığı 'zorunlu görünmezlik', katılımcı anlatılarında da açıkça hissedilmektedir: yemek yapmak aile için vazgeçilmezken, bu emeğin kendisi çoğu zaman doğal ve karşılıksız bir görev olarak kabul edilmektedir. Feminist ekonomi literatürünün yeniden üretim tuzağı (reproduction trap) olarak adlandırdığı bu yapı (Benería vd., 2015), kadın emeğinin toplumsal yeniden üretimin sürekliliği için değersizleştirilmesini açıklamaktadır.

Bu bulgular, yemek yapma becerisinin aile içinde yalnızca pratik bir sorumluluk değil; kadınların zamanını, bedenini ve kimliğini düzenleyen normatif bir alan olarak işlediğini göstermektedir. Kadınlar yemek yaparak aile içindeki rollerini sürdürmekte, ancak aynı zamanda bu rol tarafından sürekli yeniden yüklenmektedir. Dolayısıyla yemek yapma pratiği, kadınların hem görünür olduğu hem de emeğinin görünmezleştiği çelişkili bir deneyim alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Şekil 4. Kadının yemek yapma becerilerinin değer görmesi

Şekil 4'te toplumda kadının yemek yapma becerilerinin değer görmesine ilişkin kod-Alt kod modeli sunulmaktadır. Katılımcı anlatıları, yemek yapmanın yalnızca bir beceri olarak değil, kadınların aile içindeki değeri ve annelik

yeterliliği üzerinden değerlendirilmesine imkân veren sembolik bir ölçüt olarak işlediğini göstermektedir.

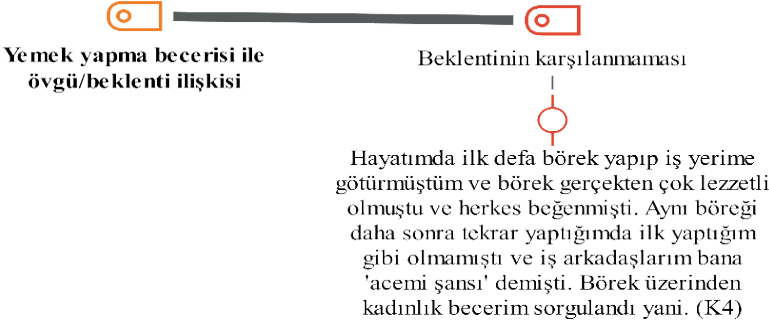
K7'nin anlatısında kadınların yemek yapma ve alışveriş tercihleri üzerinden anneleriyle karşılaştırdıkları görülmektedir. Katılımcı, hazır veya paketli ürün kullanımının 'kolaycılık' ya da 'özensizlik' olarak yorumlandığını, buna karşılık ev yapımı ve zahmetli yemeklerin daha çok takdir edildiğini belirtmektedir. Bu karşılaştırma, kadınların mutfaktaki tercihlerini yalnızca pratik değil, aynı zamanda ahlaki bir değerlendirme alanına dönüştürmektedir. Kadınlar ne pişirdiklerinden çok, bunu nasıl ve ne kadar emekle yaptıkları üzerinden değer görmektedir.

Katılımcı anlatıları, yemek yapmanın kadınlar için görünür bir başarı alanı olduğu kadar, sürekli denetlenebilir bir performans alanı haline geldiğini göstermektedir. Kadınlar yemek yaparak onay kazanırken, aynı zamanda yeterince 'doğru', 'sağlıklı' ya da 'özenli' olmadıkları hissiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durum, kadınların mutfakta yalnızca üretici değil, aynı zamanda sürekli değerlendirilen bir özne konumuna yerleştirildiklerini ortaya koymaktadır.

Bu deneyimsel yapı, Hays'in (1998) tanımladığı 'yoğun annelik' yaklaşımıyla örtüşmektedir. Yoğun annelik, anneliği zaman, emek ve duygusal yatırım gerektiren normatif bir performans olarak kurgulamaktadır. Katılımcı anlatılarında da anneliğin yalnızca çocuk bakımıyla değil, aileye sunulan yemeğin içeriği ve biçimi üzerinden ölçüldüğü görülmektedir. Böylece yemek yapma pratiği, kadınların annelik yeterliliğinin görünür kılındığı bir değerlendirme aracına dönüşmektedir.

Aynı zamanda bu süreç, gıdanın ahlakileştirilmesi (moralization of food) ile de ilişkilidir. Ambalajlı veya hazır ürünler, sağlık ve özen karşıtı bir tercih olarak kodlanırken; ev yapımı ve zahmetli yemekler 'iyi anne' ve 'iyi kadın' imgesini pekiştiren sembolik sermaye üretmektedir. Bu bağlamda yemek yapma ve gıda seçimi, kadınların toplumsal statülerinin sessiz fakat etkili biçimde denetlendiği bir alana dönüşmektedir.

Katılımcı anlatıları birlikte değerlendirildiğinde, yemek yapma becerisinin kadınlar için yalnızca değer kazandıran bir özellik değil; aynı zamanda sürekli karşılaştırılan, ölçülen ve ahlaki anlamlarla yüklenen bir performans alanı olduğu görülmektedir. Kadınlar mutfakta onay kazanırken, bu onayın koşullu ve kırılabilir olması, yemek yapma pratiğini aynı anda hem güçlendirici hem de baskılayıcı bir deneyim haline getirmektedir.

Şekil 5. Kadının yemek yapma becerisi ile övgü/beklenti ilişkisi

Şekil 5'te kadının yemek yapma becerisi ile övgü ve beklenti arasındaki ilişkiye yönelik kod-Alt kod modeli sunulmaktadır. Katılımcı anlatıları, yemek yapma başarısının kadınlar için yalnızca takdir edilme değil, aynı zamanda sürekli performans baskısı üreten döngüsel bir süreci başlattığını göstermektedir. Bu süreç üç aşamada işlemektedir: ilk başarıya verilen olumlu tepki, bu başarıyla birlikte yükselen beklentiler ve başarının sürdürülemediği durumlarda ortaya çıkan olumsuz atıflar.

K4'ün anlatısında geçen 'acemi şansı' ifadesi bu döngünün tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Katılımcı, yaptığı bir yemeğin ilk denemede beğenildiğini ancak bu başarının kalıcı bir yetkinlik olarak görülmediğini belirtmektedir. İlk övgü rahatlatıcı olmakla birlikte, kısa sürede 'bunu hep yapabilmelisin' beklentisine dönüşmektedir. Aynı performans tekrar edilemediğinde ise başarı, emekten ziyade tesadüf ya da şansla açıklanmaktadır. Bu durum, kadınların yemek yapma becerilerinin koşullu ve kırılabilir bir değer üzerinden tanındığını göstermektedir.

Katılımcı deneyimleri, övgünün kadınlar için yalnızca motive edici değil, aynı zamanda sürekli kendini kanıtlama zorunluluğu yaratan bir baskı alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınlar beğeni kazandıklarında rahatlamak yerine, bu beğeniye kaybetmeme kaygısıyla hareket etmeye başlamaktadır. Böylece yemek yapma pratiği, keyif alınan bir üretim alanından çok, performansın sürekli denetlendiği bir sahneye dönüşmektedir.

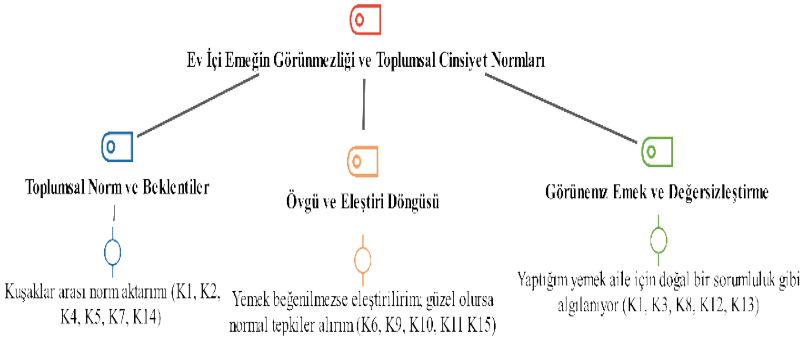
Bu bulgular, toplumsal cinsiyet temelli atıf önyargılarıyla örtüşmektedir. Disher vd. (2021) ve Heilman, Caleo ve Manzi (2024), kadınların başarılarının sıklıkla yetkinlikten ziyade şans, yardım veya geçici koşullarla açıklandığını; erkeklerin başarılarının ise kalıcı beceri göstergesi olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu mekanizma, kadınların başarılarının süreklilik

kazanmasını zorlaştırmakta ve onları tekrar tekrar kendilerini kanıtlamaya zorlamaktadır.

Yemek yapma bağlamında da benzer bir süreç işlemektedir. Kadınların yemeklerinin beğenilmesi kısa süreli bir takdir üretirken, bu takdir aynı anda daha yüksek beklentiler yaratmaktadır. Beklenti karşılanmadığında ise emek görünmezleşmekte ve kadınların performansı değersizleştirici söylemlerle açıklanmaktadır. ‘Acemi şansı’ gibi ifadeler, kadın emeğini tesadüfleştirerek kalıcı bir yetkinlik olarak tanınmasını engelleyen sembolik bir mekanizma işlevi görmektedir.

Katılımcı anlatıları birlikte değerlendirildiğinde, övgü ve beklenti ilişkisinin kadınlar açısından doğrusal değil, döngüsel ve kırılğan bir yapı oluşturduğu görülmektedir. Kadınlar mutfakta takdir kazandıklarında güçlenmekten çok, bu takdiri sürdürme baskısıyla karşı karşıya kalmakta; böylece yemek yapma pratiği aynı anda hem değer üreten hem de duygusal yük yaratan bir deneyim haline gelmektedir.

Yemek yapma pratiği üzerinden, kadının ev içi emeğinin görünmezliğinin ve toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretilen bir alan işlev görmesi

Şekil 6. Yemek yapma pratiğinde görünmez emek ve toplumsal cinsiyet normları

Bu çalışmada elde edilen bulgular, yemek yapma pratiğinin kadınlar tarafından yalnızca ev içi bir görev olarak değil, aynı zamanda toplumsal beklentilerin, kuşaklar arası aktarılan değerlerin ve sürekli değerlendirilen bir performansın parçası olarak deneyimlendiğini ortaya koymaktadır. Katılımcı anlatıları, mutfağın kadınlar için teknik bir üretim alanından çok, ‘iyi kadın’, ‘iyi eş’ ve ‘iyi anne’ olmanın sınındığı sembolik bir mekâna dönüştüğünü göstermektedir.

Katılımcılar, yemek yapmayı çoğu zaman kendilerinden ‘zaten beklenen’ bir davranış olarak tanımlamaktadır. Kuşaklar arası aktarılan normlar, kadınların bu

pratiği sorgulanabilir bir tercih değil, kadın kimliğinin doğal bir uzantısı gibi deneyimlemelerine yol açmaktadır. K1 ve K7'nin anlatılarında görüldüğü üzere, yemek yapabilmek kadın için sonradan öğrenilen bir beceriden çok, 'kadın olmanın gereği' olarak içselleştirilmektedir. Bu içselleştirme süreci, kadınların yemek yapmayı yalnızca pratik bir iş değil, kendi toplumsal konumlarını doğruladıkları bir kimlik performansı olarak yaşamalarına neden olmaktadır (Murcott, 1983).

Katılımcı deneyimleri, yemek yapma pratiğinin aynı zamanda sürekli gözlemlenen ve değerlendirilen bir alan olarak yaşandığını göstermektedir. 'Yemek beğenilmezse eleştirilirim; güzel olursa zaten olması gereken gibi görülür' (K9) ifadesi, kadınların emeğinin koşullu biçimde tanındığını ortaya koymaktadır. Kadınlar için beğenilmek rahatlatıcı bir son değil, bir sonraki yemeğin baskısını başlatan bir sürece dönüşmektedir. Katılımcılar iyi yaptıklarında bile bu standardı sürdürme zorunluluğunu hissettiklerini, böylece yemek yapmanın keyiften çok performans kaygısı üreten bir deneyime dönüştüğünü ima etmektedirler.

Bu döngü içinde kadınlar, hem görünür hem de görünmez bir konumda kalmaktadır. Bir yandan yaptıkları yemekler üzerinden aile içindeki değerleri onaylanırken, diğer yandan bu emek 'zaten olması gereken' bir sorumluluk olarak doğallaştırılmaktadır. K3 ve K12'nin 'yaptığım yemek aile için doğal bir görev gibi algılanıyor' biçimindeki anlatıları, kadınların emeğinin fark edilse bile özel bir başarı olarak görülmediğini düşündüklerini göstermektedir. Bu durum, kadınların mutfakta harcadıkları zaman ve duygusal emeği çoğu zaman sorgulamadan kabullendiklerini ve kendi yüklerini normalleştirdiklerini düşündürmektedir.

Katılımcı anlatıları birlikte okunduğunda, yemek yapma pratiğinin kadınlar için yalnızca üretim değil, aynı zamanda kimlik kurma, değer görme ve eleştirilme deneyimlerinin iç içe geçtiği bir alan olduğu görülmektedir. Kadınlar mutfakta hem onay aramakta hem de bu onayı kaybetmeme baskısıyla hareket etmektedir. Böylece yemek yapma, kadınların toplumsal cinsiyet normlarını gündelik yaşam içinde tekrar tekrar performe ettikleri bir deneyim alanına dönüşmektedir (Butler, 1990; Tani vd., 2023).

Bu bağlamda, katılımcıların deneyimleri yemek yapma pratiğinin teknik bir beceriden çok, kadınların kendilerini nasıl gördüklerini, nasıl konumlandırıldıklarını ve bu konumu nasıl sürdürmeye çalıştıklarını ortaya koyan sembolik bir süreç olduğunu göstermektedir. Mutfak, kadınlar için yalnızca yemek üretilen bir mekân değil; aynı zamanda kadın kimliğinin onaylandığı, sınındığı ve çoğu zaman sessizce yeniden üretildiği bir toplumsal sahne olarak deneyimlenmektedir.

3. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, yemek yapma pratiğinin kadınlar için yalnızca gündelik bir ev işi değil; toplumsal cinsiyet normlarının, ahlaki beklentilerin ve görünmez emeğin iç içe geçtiği çok katmanlı bir sosyal alan olarak işlediğini ortaya koymaktadır. Katılımcı anlatıları, mutfağın kadınlar açısından hem değer üretmenin hem de sürekli izlenme ve değerlendirilmenin mekânı olarak deneyimlendiğini göstermektedir. Yemek yapabilme, teknik bir beceriden öte, kadınlar için ‘iyi eş’, ‘iyi anne’ ve ‘iyi kadın’ kimliklerinin kurulmasında merkezi bir göstergeye dönüşmektedir. Bu bulgu, yemek pratiklerinin kadınlıkla nasıl özdeşleştirildiğini gösteren gıda çalışmaları literatürü ile örtüşmektedir (Cairns ve Johnston, 2015; Hollows, 2003).

Bulgular, yemek yapma pratiğinin kuşaklar arası norm aktarımı yoluyla yeniden üretildiğini ve kadın kimliğinin ahlaki bir boyut kazandığını göstermektedir. Katılımcılar, aile içinde kabul görmek ve saygı kazanmak için mutfak emeğini sürdürmekte; bu durum yemek yapmayı bireysel bir tercih olmaktan çıkarak sosyal olarak denetlenen bir performansa dönüştürmektedir. Johnston ve Cairns (2015) vurguladığı gibi, gıda üretimi kadınlar için yalnızca besleme değil, aynı zamanda bakım, sorumluluk ve ahlak göstergesi olarak işlemektedir. Bu çalışmada da mutfak, kadınların toplumsal onayı kazandıkları sembolik bir alan olarak görünür hale gelmektedir.

Çalışma ayrıca kadın emeğinin övgü–beklenti–eleştiri döngüsü içinde değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Kadınların yemekleri beğenildiğinde ortaya çıkan takdir, kısa sürede normalleşmekte ve daha yüksek standartlara dönüşmektedir. Bu durum, kadınların mutfakta rahatlamak yerine sürekli performans üretmek zorunda kaldıklarını düşündürmektedir. Meah’ın (2014) belirttiği gibi, ev içi yemek alanı yalnızca üretim değil, aynı zamanda öznellik ve iktidar ilişkilerinin kurulduğu bir mekândır. Kadınlar bu alanda hem değer kazanmakta hem de kırılan ve koşullu bir onaya tabi tutulmaktadır.

Katılımcı anlatıları, yemek yapma emeğinin aynı anda hem görünür hem de görünmez olduğunu göstermektedir. Yemek üzerinden kadınlara sembolik değer atfedilirken, emeğin kendisi çoğu zaman doğal ve sorgulanmaz bir sorumluluk gibi kabul edilmektedir. Bu ikili yapı, Glucksmann’ın (2005) ev içi emeğin toplumsal örgütlenmesine ilişkin tartışmalarıyla paralellik göstermektedir. Benzer biçimde Beagan vd. (2008), aile içinde yemek kararlarının yalnızca damak tadı değil, güç, bakım ve normlar üzerinden şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da kadınların mutfaktaki emeği, değer üretirken aynı anda doğallaştırılarak görünmezleşmektedir.

Bulgular, yemek yapma ve gıda seçiminin annelik performansı ile da yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Ev yapımı, zahmetli ve 'doğru' gıdalar kadınların ahlaki yeterliliğinin göstergesine dönüşmektedir. Cairns vd., (2013) ortaya koyduğu üzere, çağdaş annelik, çocuğu besleme pratiği üzerinden etik ve duygusal bir sorumluluk alanı üretmektedir. Bu çalışmada da mutfak, kadınların yalnızca aileyi doyurdukları değil, aynı zamanda annelik ve kadınlıklarını sürekli kanıtladıkları bir değerlendirme sahnesi haline gelmektedir.

Bu yönüyle yemek yapma pratiği, kadınlar için güçlendirici olduğu kadar sınırlandırıcıdır. Kadınlar mutfakta sosyal kabul kazanırken, aynı zamanda bu kabulün devamı için sürekli emek üretmek zorunda bırakılmaktadır. Short'un (2006) vurguladığı gibi, gündelik yemek yapma pratikleri yalnızca iş değil, duygusal ve ahlaki yatırımlar içeren bir süreçtir. Katılımcı deneyimleri, bu yatırımın kadınlar açısından çoğu zaman yük, kaygı ve öz-denetim biçiminde yaşandığını göstermektedir.

Bu çalışma, gastronomi literatürüne yemek yapma pratiğini yalnızca üretim ve tüketim bağlamında değil; toplumsal cinsiyet, bakım etiği ve sembolik değer üretimi çerçevesinde ele alarak katkı sunmaktadır. Bulgular, ev içi yemek emeğinin tanınması ve aile içi iş bölümünün daha eşitlikçi biçimde yeniden düşünülmesi gerektiğine işaret etmektedir. O'Connell ve Brannen'in (2016) belirttiği gibi, yemek ve aile pratikleri toplumsal eşitsizliklerin gündelik olarak yeniden üretildiği alanlardır.

Araştırma, nitel bir yaklaşımla ve sınırlı bir örneklemeyle yürütülmüştür. Gelecek çalışmaların farklı sosyo-ekonomik grupları, erkeklerin mutfak deneyimlerini ve kuşaklar arası karşılaştırmaları içermesi, yemek yapma emeğinin toplumsal anlamlarını daha kapsamlı biçimde ortaya koyacaktır. Ayrıca karşılaştırmalı kültürel analizler, mutfağın toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yeniden üretme ya da dönüştürme potansiyelini daha derinlemesine incelemeye olanak sağlayacaktır.

Kaynakça

- Beagan, B., Chapman, G. E., D'sylva, A., & Bassett, B. R. (2008). It's just easier for me to do it': Rationalizing the family division of foodwork. *Sociology*, 42(4), 653-671. <https://doi.org/10.1177/0038038508091621>
- Benería, L., Berik, G., & Floro, M. (2015). Gender, development and globalization: Economics as if all people mattered. Routledge. E-ISBN: 978-0-2031-0793-5. <https://doi.org/10.4324/9780203107935>
- Bourdieu, P. (1991). Language and symbolic power. Harvard University Press, 109.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Butler, J. (2022). Selection from gender trouble: Feminism and the subversion of identity. In *The Transgender Studies Reader Remix* (pp. 191-201). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003206255>
- Cairns, K., & Johnston, J. (2015). Food and Femininity. Bloomsbury Academic.
- Cairns, K., Johnston, J., & MacKendrick, N. (2013). Feeding the 'organic child': Mothering through ethical consumption. *Journal of Consumer Culture*, 13(2), 97-118. <https://doi.org/10.1177/1469540513480162>
- Charles, N., & Kerr, M. (1988). Women, food and families. Manchester University Press. ISBN: 9780719018749.
- Counihan, C., & Van Esterik, P. (Eds.). (2013). Food and culture: A reader (3rd ed.). Routledge. ISBN: 978-0-203-07975-1
- Crenshaw, K. (2013). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and anti-racist politics. In *Feminist Legal Theories* (pp. 23-51). Routledge.
- Creswell, J. W. ve Poth, C. N. (2016). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. Sage publications. ISBN: 9781506330204
- DeVault, M. L. (1991). Feeding the family: The social organization of caring as gendered work. University of Chicago Press. ISBN: 0-226-14360-0
- Disher, N. G., Guerra, A. L., & Haeffel, G. J. (2021). Men have ability, women are lucky: A pre-registered experiment examining gender bias in knowledge attribution. *British Journal of Social Psychology*, 60(3), 808-825. <https://doi.org/10.1111/bjso.12443>
- Douglas, M. (2003). Purity and danger: An analysis of concepts of pollution and taboo. Routledge. ISBN:9780415291057.
- Duffy, M. (2011). Making care count: A century of gender, race, and paid care work. Rutgers University Press. ISBN: 978-0-8135-4960-6.
- Eatough, V. ve Smith, J. A. (2017). Interpretative phenomenological analysis. *The Sage Handbook of Qualitative Research in Psychology*, 193-209. ISBN: 9781526422866

- Fischler, C. (1988). Food, self and identity. *Social Science Information*, 27(2), 275-292. <https://doi.org/10.1177/053901888027002005>
- Fraser, N. (2016). Contradictions of capital and care. *New Left Review*, 10(99), 117. <https://doi.org/10.64590/nt2>
- Glucksman, M. (2005). Shifting boundaries and interconnections: Extending the 'total social organisation of labour'. *The Sociological Review*, 53(2_suppl), 19-36. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2005.00570.x>
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (eds.) (1994). Competing paradigms in qualitative research. In *Handbook of Qualitative Research*. Vol. 2. Thousand Oaks, CA: Sage, 163-194.
- Guest, G., Namey, E., & Chen, M. (2020). A simple method to assess and report thematic saturation in qualitative research. *PloS One*, 15(5), e0232076. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0232076>
- Hamilton, O. S., & Lordan, G. (2023). Ability or luck: A systematic review of interpersonal attributions of success. *Frontiers in Psychology*, 13, 1035012. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1035012>
- Hays, S. (1998). *The cultural contradictions of motherhood*. Yale University Press. ISBN: 9780300076523
- Heilman, M. E., Caleo, S., & Manzi, F. (2024). Women at work: Pathways from gender stereotypes to gender bias and discrimination. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 11(1), 165-192. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-110721-034105>
- Hesse-Biber, S. N. (Ed.). (2013). *Feminist research practice: A primer*. Sage Publications. ISBN: 0-7619-2891-X
- Hochschild, A., & Machung, A. (2012). *The second shift: Working families and the revolution at home*. Penguin. ISBN: 978-0-14-312033-9.
- Hollows, J. (2003). Oliver's twist: Leisure, labour and domestic masculinity in The Naked Chef. *International Journal of Cultural Studies*, 6(2), 229-248. <https://doi.org/10.1177/13678779030062005>
- Inness, S. A. (2001). *Dinner roles: American women and culinary culture*. University of Iowa Press. ISBN: 0-87745-763-8.
- Johnston, J., & Baumann, S. (2014). *Foodies: Democracy and distinction in the gourmet foodscape*. Routledge. ISBN 9781138015128
- Johnston, J., & Cairns, K. (2012). Eating for change. In: Banet-Wiser, S., Mukherji, R. (Eds.), *Commodity Activism: Cultural Resistance in Neoliberal Times*. NYU Press, New York, pp. 219-239.
- Koç, F., & Yazıcioğlu, İ. (2024). Yemek kültüründe toplumsal cinsiyet normları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 12(1), 718-734. <https://dx.doi.org/10.21325/jotags.2024.1403>

- Lupton, D. (1996). *Food, the body and the self*. Sage Publications. ISBN: 9781446264157
- Meah, A. (2014). Reconceptualizing power and gendered subjectivities in domestic cooking spaces. *Progress in Human Geography*, 38(5), 671-690. <https://doi.org/10.1177/0309132513501404>
- Murcott, A. (2014). 'It's a pleasure to cook for him': Food, mealtimes and gender in some South Wales households. In *The politics of domestic consumption* (pp. 89-99). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315847368>
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1609406917733847. <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 42(5), 533-544. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y>
- Patton, M. Q. (1999). Enhancing the quality and credibility of qualitative analysis. *Health Services Research*, 34(5), 1189. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10591279/>
- Ray, K. (2016). *The ethnic restaurateur*. Bloomsbury Publishing. ISBN: 978-0-8578-5835-1.
- Scott, J. W. (2007). Gender as a useful category of historical analysis. In *Culture, Society and Sexuality* (pp. 77-97). Routledge.
- Sobal, J., & Nelson, M. K. (2003). Commensal eating patterns: a community study. *Appetite*, 41(2), 181-190. [https://doi.org/10.1016/S0195-6663\(03\)00078-3](https://doi.org/10.1016/S0195-6663(03)00078-3)
- Tani, Y., Fujiwara, T., & Kondo, K. (2023). Associations of cooking skill with social relationships and social capital among older men and women in Japan: Results from the JAGES. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5), 4633. <https://doi.org/10.3390/ijerph20054633>
- Tronto, J. (2020). *Moral boundaries: A political argument for an ethic of care*. Routledge. ISBN: 9781003070672
- Warde, A. (1997). *Consumption, food and taste: Culinary antinomies and commodity culture*. Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781446222027>
- Way, K. (2021). *Women's experiences of knowledge sharing, empowerment, and connection through domestic cooking* (Doctoral dissertation, University of British Columbia). <http://hdl.handle.net/2429/79793>
- West, C. ve Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & Society*, 1(2), 125-151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>

- Zelizer, V. A. (2000). The purchase of intimacy. *Law & Social Inquiry*, 25(3), 817-848. <https://doi.org/10.1111/j.1747-4469.2000.tb00162.x>
- O'Connell, R., & Brannen, J. (2016). *Food, families and work*. Bloomsbury Publishing.
- Short, E. (2006). *Kitchen secrets: The meaning of cooking in everyday life*. Berg Publishing.